

RESEARCH ARTICLE

Складна активність & селективна асоціативність: ефективність елітного асоціювання університетів

Володимир Луговий^{1,2*} , Олена Слюсаренко² , Жаннета Таланова^{2,3}

¹Національна академія педагогічних наук України, м. Київ, Україна

²Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна

³Національний Еразмус+ офіс в Україні, м. Київ, Україна

*luhovyi@ukr.net

Анотація

У статті на підставі узагальнення даних Шанхайського рейтингу (ARWU) 2003-2022 рр., рейтингових досягнень елітних об'єднань топ-університетів США (AAU), Сполученого Королівства (Russell Group), Канади (U15 Group), Японії (RU11), Китаю (C9 League), Австралії (Group of Eight), Німеччини (U15) з урахуванням політико-економічного контексту їх функціонування визначено чинники ефективності таких асоціативних об'єднань для забезпечення лідерства університетів-членів. З'ясовано, що найбільший синергійний ефект асоціювання досягається в невеликих об'єднаннях або їх частинах (з кількістю до 10-20 інституцій), котрі включають близькі за рейтингами заклади, які характеризуються значною (резонансною) внутрігруповою взаємодією та яким надається сильна національна підтримка. Діяльність на однопорядкових рівнях складності освітніх програм та досліджень і розробок, селективна значуща співпраця за принципом «рівний з рівним» (відтак із досягненням ефекту резонансної взаємодії) слугує запорукою успішного колективного просування до топ-рівнів досконалості всіх учасників взаємодії. В іншому разі формальне об'єднання або занепадає, або зазнає неформального внутрішнього розшарування (диференціації) на більш однорідні за складністю діяльності групи, не всі з яких витримують конкурентну боротьбу за лідерство та здатність повною мірою користуватися перевагами формально відкритої науки через фактичну її закритість у частині складних знань для недостатньо спроможних університетів. Альтернативою селективного (вибіркового) асоціативного єднання університетів у межах країни може бути їх безпосереднє організаційне укрупнення за системної державної підтримки для перетворення в потужні університетські центри, як це здійснено у Франції, або сильна національна політика розвитку флагманських університетів, як у Швейцарії. Сформульовано науково обґрунтовані практичні рекомендації щодо створення вітчизняної елітної Асоціації українських університетів (АУУ) та стратегії їх укрупнення з метою подолання зростаючого глобального відставання вищої освіти України, що особливо актуально в умовах специфіки відкритої науки та повоєнного відновлення країни на інноваційній, високоінтелектуальній і високотехнологічній основі.

Вступ

Історія університетського розвитку ознаменована утворенням у 1900 р. з числа провідних закладів вищої освіти (ЗВО) США і Канади елітної Association of American Universities (AAU). Метою утворення AAU насамперед було підтримання високих стандартів якості із забезпечення складної діяльності з реалізації докторських освітніх програм. Це, у свою чергу, як свідчить Класифікація Карнегі, тісно пов'язане із обсягом і складністю дослідницької активності — нині всі американські університети в AAU відносяться до класифікаційної групи R1 («докторські університети з дуже інтенсивними дослідженнями»). Сьогодні AAU покликана підтримувати сильну систему

Ключові слова:

складна діяльність, селективне асоціювання, ефективність асоціювання, фактична закритість формально відкритої складної науки, повоєнне відновлення, Україна

Мова статті:

українська

Отримано:

31 жовтня 2022 р.

Прийнято:

15 листопада 2022 р.

Опубліковано:

30 грудня 2022 р.

Цитування:

Луговий, В., Слюсаренко, О., & Таланова, Ж. (2022). Складна активність & селективна асоціативність: ефективність елітного асоціювання університетів. *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»*, 14, 64-80. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2022-14-64-80>

університетських досліджень і освіти (Association of American Universities, 2022a, 2022b; The Carnegie classification of Institutions of Higher Education, 2022).

Згодом у кінці минулого та на початку нинішнього століть подібні селективні асоціативні об'єднання топових ЗВО для консолідації зусиль на найвищих рівнях складності освітньої і дослідницької діяльності з'явилися в інших країнах з розвинутим університетським потенціалом — Сполученому Королівстві (1994), Канаді (1991), Японії (2009), Китаї (1998), Австралії (1999), Німеччині (Russell Group, 2022a, 2022b; U15 Group of Canadian Research Universities, 2022a, 2022b; RU11, 2022a, 2022b; About C9 League, 2022; C9 League, 2022; Group of Eight (Australian universities), 2022a, 2022b; German U15, 2022; U15 (German universities), 2022). Ці елітні асоціації для лідерства в складній університетській діяльності стали альтернативою загальному масовому асоціюванню ЗВО, на кшталт, European University Association (EUA) або Спілки ректорів закладів вищої освіти України, членами яких здебільшого можуть стати будь-які інституції вищої освіти або їх керівники (EUA. European University Association, 2022; Спілка ректорів закладів вищої освіти України, 2022).

Елітні асоціації піддавалися аналізу. Зокрема, в ґрунтовній статті англomовної вікіпедії Russell Group з посиланням на конкретні джерела здійснено огляд критичних оцінок діяльності цієї групи, з-поміж яких сумнівність її елітного статусу по відношенню до інших університетів, дія в протекціоністських інтересах, що обмежує змагальність, тощо (Russell Group, 2022b). Разом з тим, системного дослідження факторів ефективності асоціативних об'єднань для забезпечення університетського лідерства самих учасників асоціювання не виявлено.

Актуальність дослідження ефективності елітного асоціювання університетів для України зумовлена кількома причинами. По-перше, країна гостро потребує розвитку глобально конкурентних університетів, зокрема шляхом їх асоціативного об'єднання. По-друге, дослідження відкритої науки як безперешкодного продукування і поширення знань виявило існування в ній фактично закритих зон складних знань для дослідницькі недостатніх університетів. По-третє, успішне повоєнне відновлення країни потребує створення відповідного інноваційного, високоінтелектуального і високотехнологічного потенціалу, зокрема з опорою на флагманські університети (Кремень (ред.), 2021; Луговий, 2021; Луговий, Слюсаренко, Таланова, 2022; Калашнікова, Оржель, 2022; Указ Президента України, 2022; План відновлення України, 2022).

Мета статті — з використанням даних Шанхайського рейтингу (ARWU) упродовж двох десятиліть проаналізувати результативність елітних університетських асоціативних об'єднань та з'ясувати чинники їх ефективності для просування лідерства університетів-членів і на цій підставі науково обґрунтувати практичні рекомендації для розвитку глобальної конкурентоспроможності вищої освіти України в умовах відкритої науки та особливостей післявоєнного відновлення України.

Методи дослідження

У дослідженні здійснено аналіз динаміки лідерських досягнень топ-університетів у складі елітних асоціацій провідних країн. За мірило лідерства використано рейтингові позиції за Shanghai Ranking (Шанхайським рейтингом) у 2004 і 2022 рр. (Shanghai Ranking, 2022; Кабінет Міністрів України, 2018; University Quality Indicators, 2015). Університетські досягнення співвіднесено із характеристиками асоціативних об'єднань та контексту їх дії з метою з'ясування факторів ефективності перебування закладів в об'єднанні для їх лідерства. Для виявлення можливого неформального розмежування університетів у формальних асоціаціях, заклади розбивалися на групи відповідно до їх рейтингових досягнень у 2022 р. Розглянуто підходи і політику елітного асоціювання в країнах у порядку їх найвищих університетських досягнень — США, Сполученому Королівстві, Франції, Швейцарії, Канаді, Японії, Китаї, Австралії, а також Німеччині.

Результати та їх обговорення (виклад основного матеріалу)

У статті ключові терміни вживаються у таких значеннях:

Складна активність (університетів) — діяльність із реалізації складних освітніх програм та досліджень і розробок;

Селективна асоціативність (університетів) — добірне об'єднання (асоціювання) університетів у цілісне утворення за критерієм паритетності рівнів складності їх активності та профільності;

Резонансна взаємодія (університетів) — різке підвищення результативності діяльності університетів унаслідок істотного підсилення відгуку у співпраці через паритетність рівнів складності активності, а також її профілю (тобто максимального співпадіння інтересів та можливостей);

Сильні/слабкі асоціативні об'єднання (університетів) — тип асоціювання, що характеризується статутно (установчо) визначеною силою організаційної взаємодії учасників;

Відкрита наука — безперешкодне продукування і поширення знань (Луговий, 2021).

Також застосовані скорочення (Луговий, Слюсаренко, Таланова, 2022; Salmi, 2009):

УЕК — університет екстра класу (заклад, що в групі 1-30 Shanghai Ranking).

УСЕК — університет субекстра класу (заклад, що в групі 31-50 Shanghai Ranking).

УСК — університет світового класу (заклад, що в групі 1-500 Shanghai Ranking).

УССК — університет субсвітового класу (заклад, що в групі 501-1000 Shanghai Ranking).

Для оцінювання ефективності та з'ясування особливостей асоціативних об'єднань елітних університетів провідних країн використано саме Shanghai Ranking, оскільки він вирізняється серед інших рейтингів (зокрема, порівняно з більш молодими і значною мірою суб'єктивними THE World University Rankings та QS World University Rankings) здатністю найкраще оцінювати університетську діяльність на найвищих рівнях складності, а також найбільшою об'єктивністю і успішним двадцятирічним досвідом застосування. Порівнювалися рейтингові досягнення університетів відповідних об'єднань у 2004 і 2022 рр. Хоча рейтинг існує з 2003 р., якраз зазначені роки характеризуються усталеною його критеріально-індикаторною методологічною базою (Shanghai Ranking, 2022; THE World University Rankings, 2022; QS World University Rankings, 2022).

Насамперед проаналізовано Association of American Universities (AAU) зі штаб-квартирою у США, що є найбільшою і найдосвідченішою серед подібних об'єднань. Ця асоціація забезпечує високий рівень діяльності шляхом відбору (запрошення) гідних членів та виключення тих, хто не спромігся виправдати очікування (Association of American Universities, 2022a, 2022b).

У табл. 1 схарактеризовано рейтингові досягнення AAU. Незважаючи на те, що частка університетів США в асоціації (63 ЗВО) становить лише 2,4 % від 2,6 тис. 4-річних ЗВО країни (Most Current Digest Tables, 2022), все ж вона очікувано неоднорідна і тому для аналізу розбита на групи з 10 закладів згідно з їх досягненнями у 2022 р.

Таблиця 1. Рейтингові позиції за групами 65 ЗВО Association of American Universities у 2004 і 2022 рр. за Shanghai Ranking

№	Групи закладів	Середнє місце 2004	Середнє місце 2022	Абсолютна зміна 2022-2004	Відносна зміна 2022/2004	Діапазон місць 2004	Діапазон місць 2022
1.	1-10	6,7	6,7	0	1,0	1-12	1-12
2.	11-20	24,5	21,1	-3,4	0,9	13-56	13-29
3.	21-30	35,3	43,7	8,4	1,2	18-57,5	30-57,5
4.	31-40	63,8	93,5	29,8	1,5	38-86,5	61-125,5
5.	41-50	82,8	130,5	47,7	1,6	42-126,5	125,5-175,5
6.	51-60	149,3	223,0	73,8	1,5	52-251,5	175,5-350,5
7.	61-65	201,5	410,5	209,0	2,0	126,5-251,5	350,5-650,5
8.	1-65	71,2	111,3	40,1	1,6	1-251,5	1-650,5

Примітка: Групи складені згідно з порядком місць університетів у Shanghai Ranking 2022 р.

Джерело: розраховано авторами на підставі (Shanghai Ranking, 2022; Association of American Universities, 2022a).

З табл. 1 неважко бачити, що позиції університетів AAU в цілому погіршилися, хоча динаміка різних менших груп якісно відмінна. Середнє рейтингове місце закладів асоціації знизилося в 1,6 разу, а діапазон рейтингових позицій зріс у 2,6 разу. Водночас перша група з 10 ЗВО з Harvard University на чолі зберегла топові місця і склад, а наступна група навіть поліпшила лідерські досягнення. Усі інші групи різною мірою втратили свої пересічні позиції. Зокрема частину університетів 6 і 7 груп, випередила велика кількість американських університетів, що не входять до AAU. Таке розшарування асоціації свідчить про недостатню її ефективність для всіх закладів у разі, якщо утворення включає відносно велику кількість ЗВО різної досконалості. Табл. 1 ілюструє, що загалом позитивний ефект від асоціювання зазнала невелика кількість (близько 20) ЗВО. Характерно, що 1 група виявилася особливо стійкою. Лише два світових лідера — University of Cambridge та University of Oxford Сполученого Королівства (СК) — змогли паритетно змагатися з цією групою (Shanghai Ranking, 2022). Відтак, можна стверджувати про виникнення особливої резонансної взаємодії між однопорядковими університетами 1 групи, що не дає змоги іншим їх випередити. Взаємно посилили лідерські позиції і ЗВО 2 групи (11-20). З глобального погляду лише окремі університети Франції, СК, Швейцарії, Японії та Китаю спроможні достойно конкурувати з другою групою (Shanghai Ranking, 2022). Тобто, заклади наступних більш слабких груп мало що додають до діяльності асоціації з огляду на лідерство і не посилюють, а послаблюють її, потерпаючи й самі. Зрозуміло, що деякі університети, як виключення, завдяки власним, а не асоціативним надзусиллям прориваються на більш високі рівні, але це не є правилом (Shanghai Ranking, 2022).

Ситуація нагадує знайомий і закономірний відрив не поодиноких, а саме груп паритетно сильних і взаємно підтримуючих велосипедистів від інших у гонці на великі дистанції (рис. 1), хоча при цьому всі учасники заїзду ретельно відібрані і пройшли певну кваліфікацію. Зрозуміло, що на мотивацію і результати лідерів перегонів фактично не впливають ті, що у хвості кавалькади. Очевидно й те, що безглуздо долучати до перегонів слабких спортсменів.

Рис. 1. Групове розмежування велосипедистів під час перегонів
Джерело: фото з інтернету (Race Across the Alps, 2022).

На рис. 2 та 3 проілюстровано детальну динаміку ЗВО відповідно 1 і 2 та 3 і 4 груп AAU за Shanghai Ranking.

З рис. 2 видно, що до перших двох груп (1-10 і 11-20) AAU входять всі університети США (крім University of California, San Francisco із спеціальним фокусом, який через свою специфіку не є членом AAU, та Northwestern University, який входить до наступної групи) і Канади, котрі посідають 1-30 місця, за Shanghai Ranking. Тобто є університетами екстра класу (УЕК). Вони становлять ядро AAU, їх членство в асоціації є продуктивним для забезпечення її національного і світового лідерства (Shanghai Ranking, 2022; Association of American Universities, 2022a; The Carnegie classification of Institutions of Higher Education, 2022).

З рис. 2 і 3 неважко бачити, що лише частина (близько третини) найбільш елітних і близьких за рівнем складності діяльності університетів (груп 1 і 2) AAU демонструє успішність від членства в цій асоціації. Інші ЗВО (3-7 груп) (див. також табл. 1) рейтингової

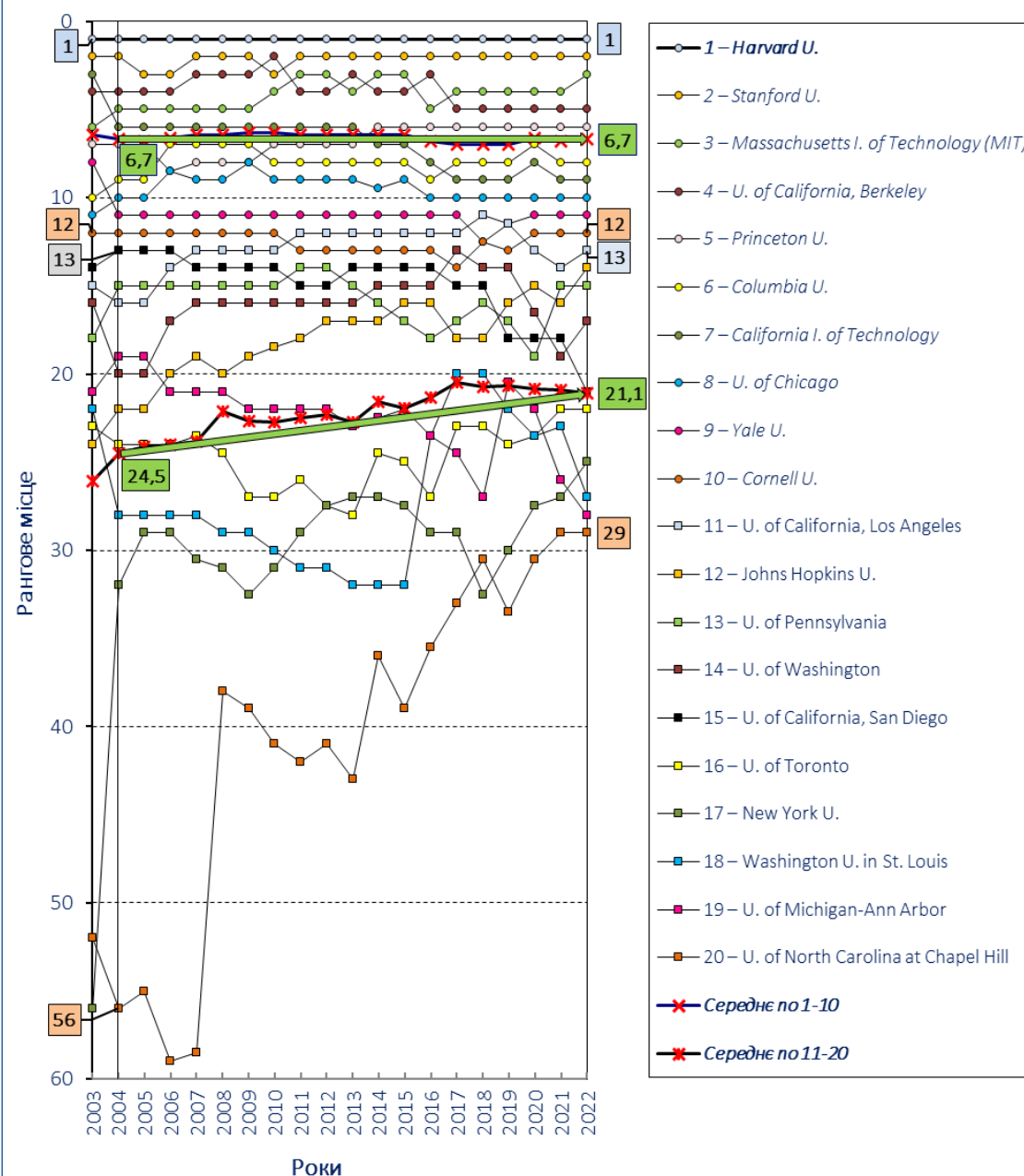

Рис. 2. 20-літня динаміка перших 20 (1 і 2 груп) ЗВО ААУ за Shanghai Ranking

Примітка: Стрілками показано зміну середнього рейтингового показника групи з 2004 по 2022 рр.

Джерело: складено авторами на підставі (Shanghai Ranking, 2022; Association of American Universities, 2022a).

користі від перебування в ААУ пересічно не отримали, у цілому погіршивши як власні, так і асоціації позиції.

З-поміж чинників такого розщеплення на групи, хоч відносно і невеликої елітної асоціації, істотне розмежування цих груп за рівнем складності діяльності, як це видно з рис. 4.

З рис. 4 зрозуміло, що ААУ сильно неоднорідна, рейтинговий діапазон становить від 1 до 650,5 місць. У складі асоціації університети всіх рейтингових статусів — УЕК (найбільш «круті», як видно з рис. 4, заклади), УСЕК, УСК, УССК (Луговий, Слюсаренко, Таланова, 2022; Salmi, 2009). За таких умов асоціативна взаємодія призводить до фактичного розпаду ААУ на неформальні групи, які проявляють різну динаміку розвитку (див. табл. 1, рис. 2 і 3).

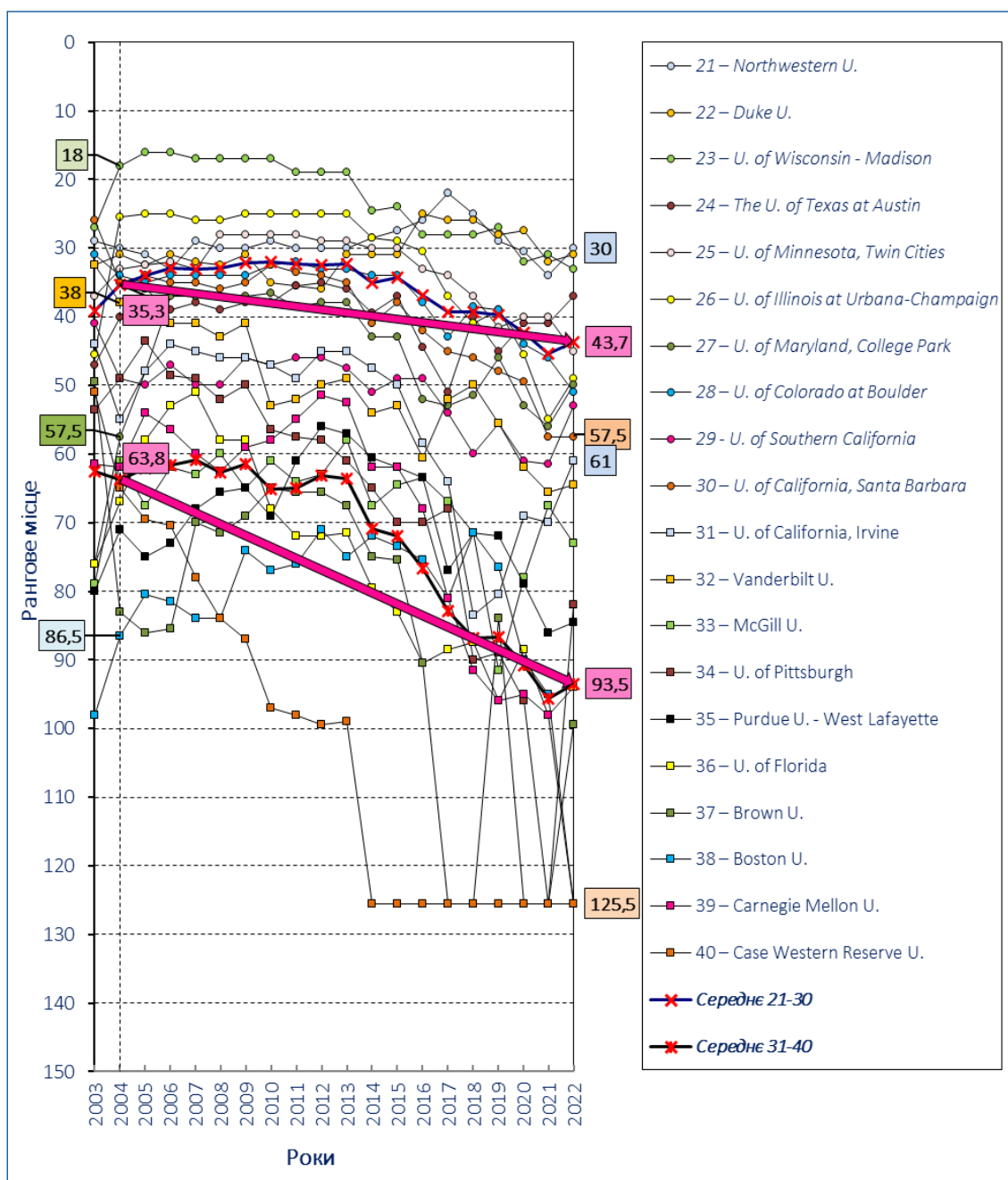

Рис. 3. 20-літня динаміка 3 і 4 груп ЗВО ААУ за Shanghai Ranking

Примітка: Стрілками показано зміну середнього рейтингового показника групи з 2004 по 2022 рр.

Джерело: складено авторами на підставі (Shanghai Ranking, 2022; Association of American Universities, 2022a).

Подібного розщеплення, хоч і на інших рівнях складності, зазнає і значно менша порівняно з AAU Russell Group (24 ЗВО) *Сполученого Королівства*, що видно з табл. 2.

Таблиця 2. Рейтингові позиції груп 24 ЗВО Russell Group у 2004 і 2022 рр. за Shanghai Ranking

№	Групи закладів	Середнє місце 2004	Середнє місце 2022	Абсолютна зміна 2022-2004	Відносна зміна 2022/2004	Діапазон місць 2004	Діапазон місць 2022
1.	1-10	70,0	50,5	-19,5	0,72	3-251,5	4-125,5
2.	11-20	180,7	153,0	-27,7	0,85	69,5-453	125,5-250,5
3.	21-24	276,8	350,5	73,7	1,3	251,5-352,5	250,5-450,5
4.	1-24	150,5	143,2	-7,3	0,95	3-453	4-450,5

Примітка: Групи складені згідно з порядком місць університетів у Shanghai Ranking 2022 р.

Джерело: розраховано авторами на підставі (Shanghai Ranking, 2022; Russell Group, 2022a).

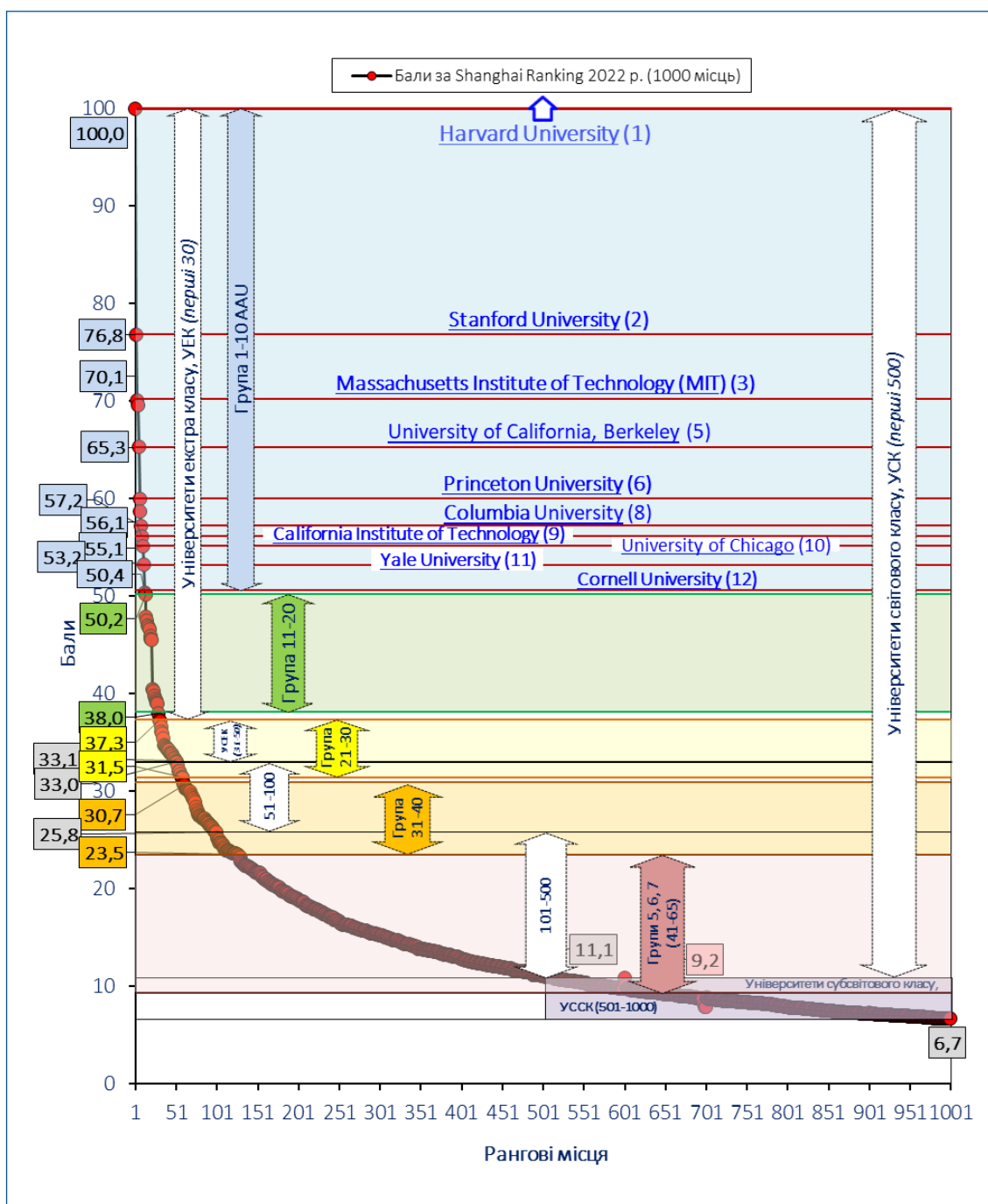

Рис. 4. Групи ЗВО ААУ у Shanghai Ranking і системі рейтингової класифікації ЗВО як університети екстра класу (УЕК), університети субекстра класу (УЕК), університети світового класу (УСК) і університети субсвітового класу (УСКК)

Джерело: складено авторами на підставі (Shanghai Ranking, 2022; Association of American Universities, 2022a).

Як і в разі ААУ, у Russell Group перші дві групи (1-10 і 11-20 закладів відповідно до їх місць у Shanghai Ranking) цього об'єднання проявляють позитивну динаміку розвитку, натомість 3 група з 4-х закладів — негативну. Для останніх 4-х закладів (Queen Mary University of London, Durham University, Queen's University Belfast, University of York), як і для 3-х закладів 2 групи (The University of Sheffield, University of Birmingham, University of Nottingham) присутність в асоціації виявилася малоефективною з огляду на лідерський прогрес/пергес (Shanghai Ranking, 2022; Russell Group, 2022a).

Третя за найвищими університетськими досягненнями (після США і СК) Франція пішла іншим шляхом — перевагу порівняно з громадським асоціюванням надано адміністративному укрупненню. Упродовж розглядуваного періоду країна істотно організаційно укрупнила й укріпила флагманські університети. Кількість УСК з 2004 р.

скоротилася з 22 до 16, натомість реформовані університети стали потужними конкурентоспроможними університетськими центрами (пересічно 46 тис. студентів в одному) з Paris-Saclay University на чолі (16 загальне рейтингове місце) з великими автономними правами і необхідним та достатнім потенціалом для реалізації автономії (Луговий, Слюсаренко, Таланова, 2022; Shanghai Ranking, 2022).

У четвертій за університетськими потенціалом країні — Швейцарії також відсутнє асоціативне об'єднання елітних університетів. Водночас УСК країни істотно підтримуються федеральним і кантональними урядами. Хоча з 2004 р. УСК в Швейцарії стало на один менше (тепер 7, один заклад понизив статус до УССК), однак решта, очолювана ETH Zurich (20 місце в рейтингу), значно посилила і утримує високі глобальні позиції (табл. 3) (Shanghai Ranking, 2022; Swiss University Conference, 2022).

Таблиця 3. Рейтингові позиції 7 університетів світового класу (на 1-500 місцях) Швейцарії у 2004 і 2022 рр. за Shanghai Ranking

№	Група закладів	Середнє місце 2004	Середнє місце 2022	Абсолютна зміна 2022-2004	Відносна зміна 2022/2004	Діапазон місць 2004	Діапазон місць 2022
1.	1-7	136,9	86,1	-50,8	0,6	27-352,5	20-125,5

Джерело: розраховано авторами на підставі (Shanghai Ranking, 2022).

У Канаді, де надпотужних університетів істотно менше, ніж у США і СК, розмежування значно меншої асоціативної U15 Group of Canadian Research Universities здійснюється, починаючи з другої групи з 5 закладів (див. табл. 4). Втратили, незважаючи на перебування в об'єднанні, Dalhousie University, Laval University та University of Saskatchewan (Shanghai Ranking, 2022).

Таблиця 4. Рейтингові позиції груп 15 3BO U15 Group of Canadian Research Universities у 2004 і 2022 рр. за Shanghai Ranking

№	Групи закладів	Середнє місце 2004	Середнє місце 2022	Абсолютна зміна 2022-2004	Відносна зміна 2022/2004	Діапазон місць 2004	Діапазон місць 2022
1.	1-10	129,6	130,0	0,4	1,0	24-251,5	22-250,5
2.	11-15	251,5	310,5	59,0	1,23	251,5	250,5-350,5
3.	1-15	170,2	190,2	20,0	1,12	24-251,5	22-350,5

Примітка: Групи складені згідно з порядком місць університетів у Shanghai Ranking 2022 р.

Джерело: розраховано авторами на підставі (Shanghai Ranking, 2022; U15 Group of Canadian Research Universities, 2022a, 2022b).

Наступна за найвищими університетськими досягненнями країна — Японія. Однак упродовж 2004-2022 рр. японські флагманські університети занепадали. Зокрема кількість УСК зменшилася майже втричі з 36 до 13, а країна з 3-го місця перемістилася на 6-те. Запізніле і невдале (слабка організаційна структура, відсутність значущих національних проєктів підтримки) створення у 2009 р. консорціуму елітних університетів RU11 не призвело до очікуваних позитивних результатів (див. табл. 5), хоча, якщо коротко, було задекларовано дві важливі місії цього об'єднання: 1) обговорення заходів з посилення дослідницьких університетів та 2) поліпшення кооперації між цими закладами та накопичення відповідної інформації (RU11, 2022a, 2022b; Matsuo, 2018).

Таблиця 5. Рейтингові позиції 11 3BO RU11 (Japan) у 2004 і 2022 рр. за Shanghai Ranking

№	Групи закладів	Середнє місце 2004	Середнє місце 2022	Абсолютна зміна 2022-2004	Відносна зміна 2022/2004	Діапазон місць 2004	Діапазон місць 2022
1.	1-10	101,4	192,0	90,6	1,9	14-251,5	24-350,5
2.	11	352,5	650,5	298,0	1,8	352,5	650,5
3.	1-11	124,2	233,6	109,4	1,9	14-352,5	24-650,5

Примітка: Групи складені згідно з порядком місць університетів у Shanghai Ranking 2022 р.

Джерело: розраховано авторами на підставі (Shanghai Ranking, 2022, RU11, 2022a).

Більше того, як видно з рис. 5, жоден університет цього консорціуму у 2022 р. порівняно і з 2004 р., і з 2009 р., коли університети асоціювалися, не поліпшив свої рейтингові (тобто лідерські) досягнення.

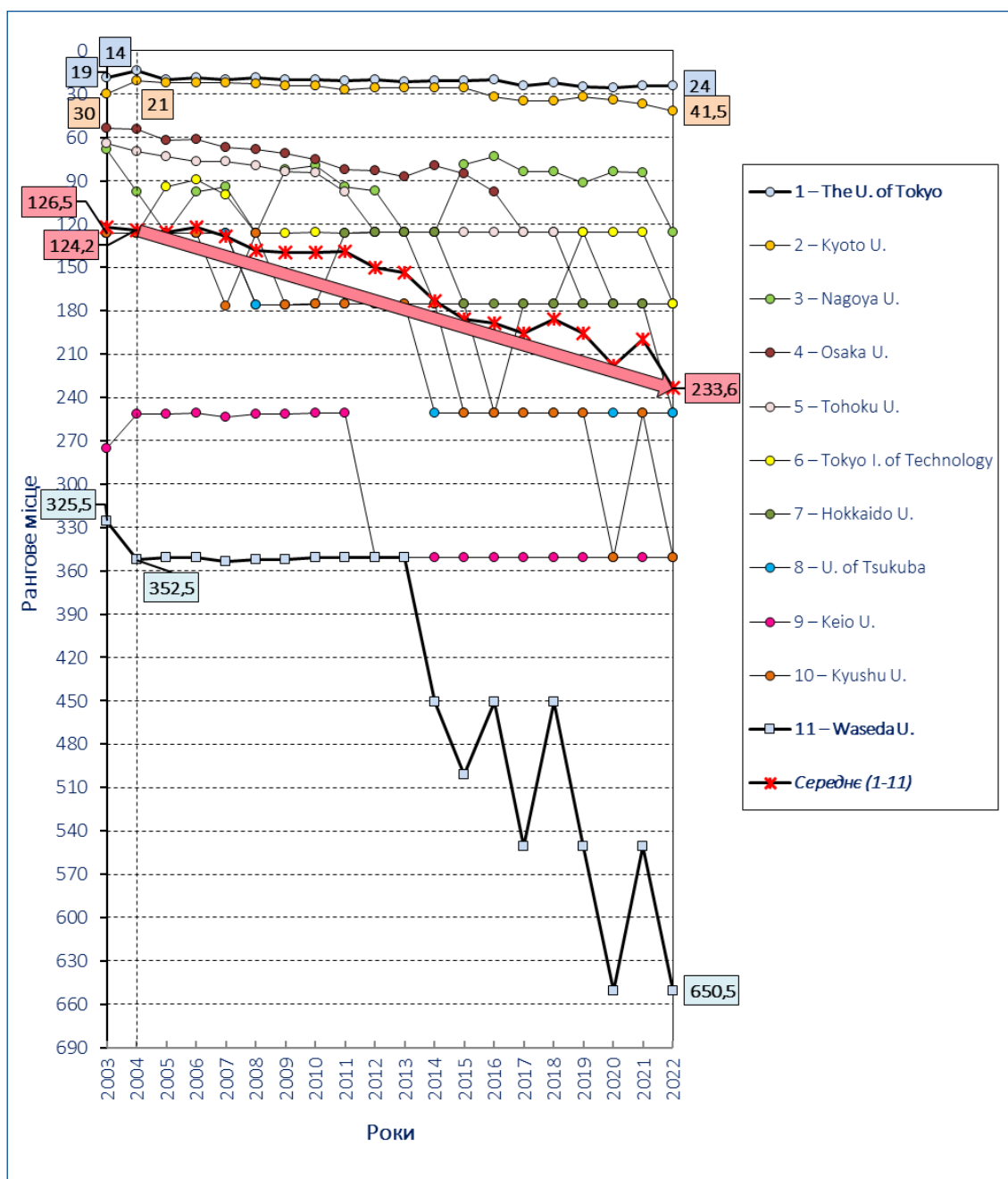

Рис. 5. Динаміка досягнень ЗВО RU11 у 2003-2022 рр. за Shanghai Ranking

Примітка: Стрілкою показано зміну середнього рейтингового показника групи з 2004 по 2022 рр.

Джерело: складено авторами на підставі (Shanghai Ranking 2022, RU11, 2022a).

Рис. 5 демонструє, що серед групи УЕК залишився один The University of Tokyo, позиції якого погіршилися, у групі топ-100 — лише два (також Kyoto University) з первісно п'яти ЗВО. Із самого початку явно не вписувався в асоціативне об'єднання Waseda University, який взагалі втратив статус УСК. Отже, цей університет, формально включений в об'єднання, фактично відторгнутий лідерською групою.

На противагу неефективному, слабкому асоціюванню (за відсутності дієвої національної підтримки) японських елітних університетів, китайська C9 League виявилася зразково продуктивною, що дало змогу Китаю в таблиці про ранги університетських країн загалом піднятися з 25 місця у 2003 р. на 7 у 2020-2022 рр., упритул наблизившись до Японії (табл. 6).

Таблиця 6. Рейтингові позиції 9 ЗВО C9 League (China) у 2004 і 2022 рр. за Shanghai Ranking

№	Група закладів	Середнє місце 2004	Середнє місце 2022	Абсолютна зміна 2022-2004	Відносна зміна 2022/2004	Діапазон місць 2004	Діапазон місць 2022
1.	1-9	374,7	78,6	-296,1	0,2	251,5-503,0	26-175,5

Джерело: розраховано авторами на підставі (Shanghai Ranking, 2022; About C9 League, 2022).

Для формування і підтримки C9 League китайський уряд реалізував кілька потужних проектів з розвитку флагманських університетів. Зокрема, заклади цього альянсу добре фінансуються національними і місцевими органами влади з метою розвитку (будівництва дослідницьких центрів і технологічного обладнання приміщень, організації міжнародних конференцій, запрошення провідних викладачів і вчених, а також закордонних відряджень китайським викладачів) (Луговий, Слюсаренко, Таланова, 2022; About C9 League, 2022; C9 League, 2022).

Як результат, кращі університети «піднебесної» набули стрімкого піднесення до вершин досконалості, включно з досягненням Tsinghua University статусу УЕК (26 місце) (див. рис. 6).

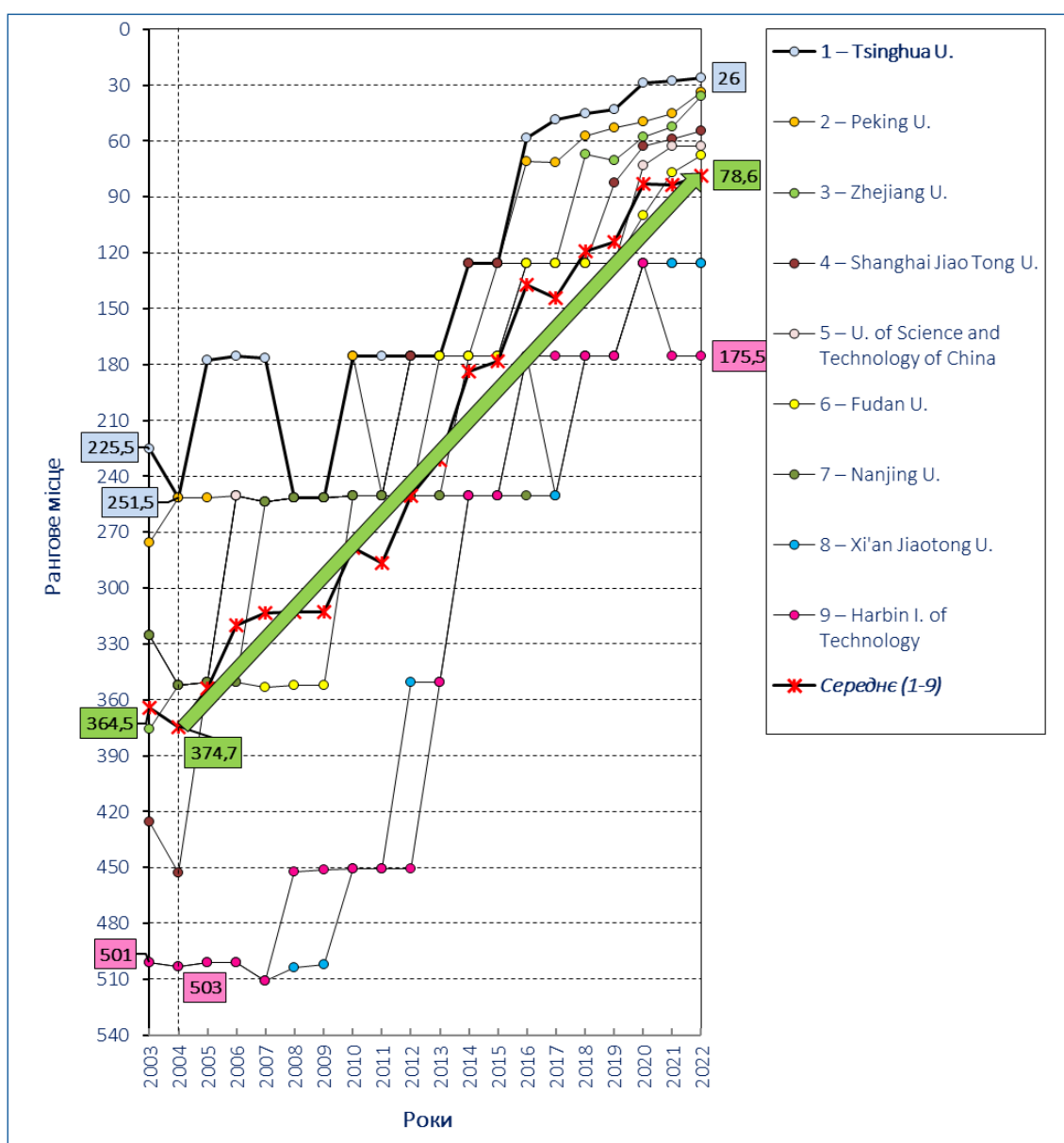

Рис. 6. Динаміка досягнень ЗВО C9 League у 2003-2022 рр. за Shanghai Ranking

Примітка: Стрілкою показано зміну середнього рейтингового показника групи з 2004 по 2022 рр.

Джерело: складено авторами на підставі (Shanghai Ranking, 2022; About C9 League, 2022).

Китайська C9 League є зразком синергії і резонансної взаємодії — усі без виключення її члени істотно підвищили свої позиції і демонструють подальший прогрес, 6 ЗВО надійно закріпилися серед перших 100 університетів світу, з них 1 набув високий статус УЕК, 2 — УСЕК. І хоча кількість китайських УСК зросла з 8 у 2004 р. до 71 у 2022 р., C9 League заради збереження її стрімкої динаміки розвитку не розширюється (Shanghai Ranking, 2022; About C9 League, 2022).

Подібно китайському досвіду, завдяки сильному ефективному елітному угрупованню 8 ЗВО Group of Eight (див. табл. 7, рис. 7) Австралія за університетськими досягненнями перемістилася на 8-му рейтингову позицію, потіснивши з неї Данію.

Таблиця 7. Рейтингові позиції 8 ЗВО Group of Eight (Australian universities) у 2004 і 2022 pp. за Shanghai Ranking

№	Група	Середнє місце 2004	Середнє місце 2022	Абсолютна зміна 2022-2004	Відносна зміна 2022/2004	Діапазон місць 2004	Діапазон місць 2022
1.	1-8	155,7	72,8	-82,9	0,5	53,0-251,5	32-125,5

Джерело: розраховано авторами на підставі (Shanghai Ranking, 2022; Group of Eight (Australian universities), 2022a).

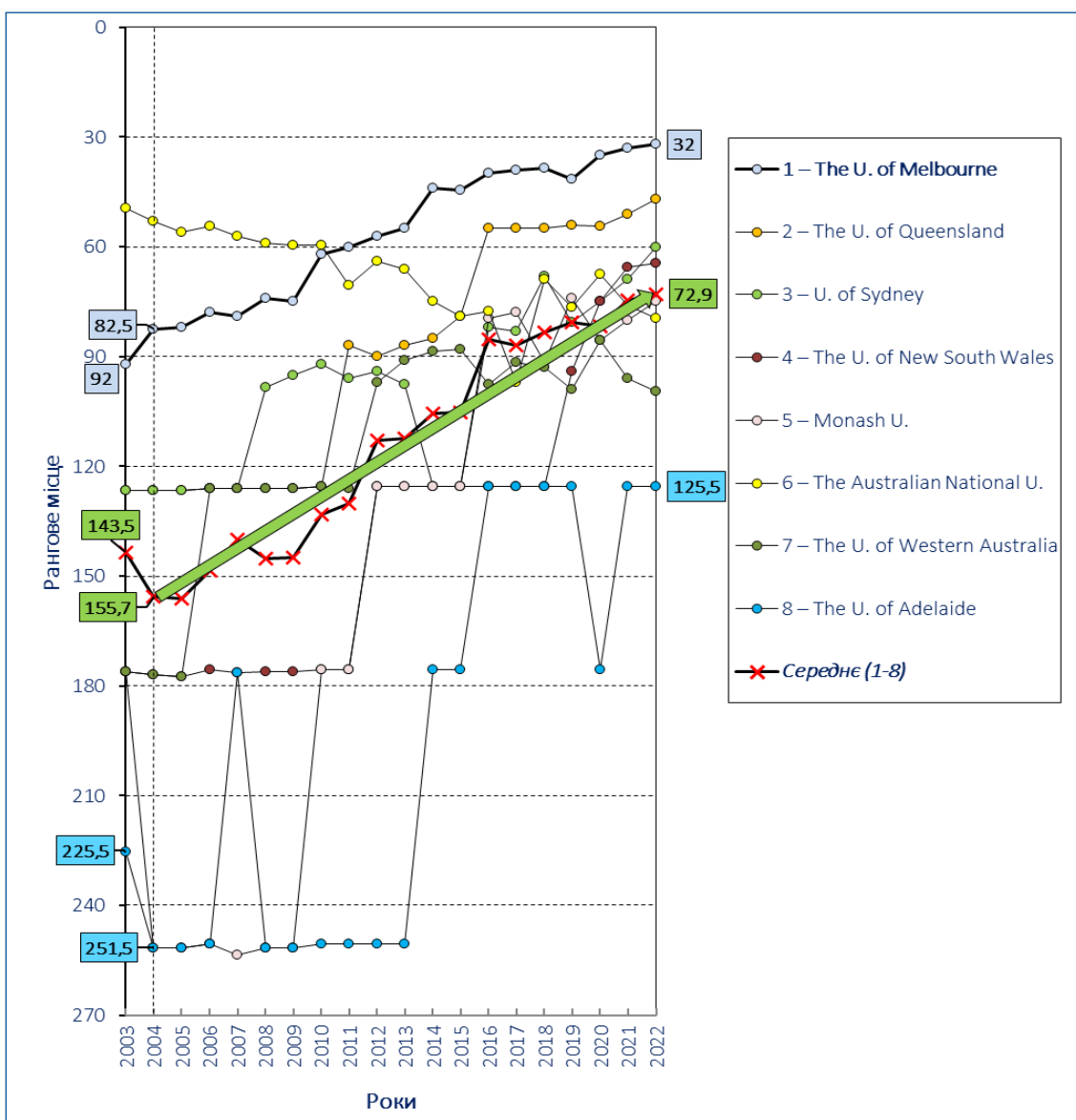

Рис. 7. Динаміка досягнень 8 ЗВО Group of Eight (Australian universities) у 2003-2022 pp. за Shanghai Ranking

Примітка: Стрілкою показано зміну середнього рейтингового показника групи з 2004 по 2022 pp.

Джерело: складено авторами на підставі (Shanghai Ranking, 2022; Group of Eight (Australian universities), 2022a).

З рис. 7 видно, що всі університети асоціативного об'єднання, крім одного (The Australian National University), істотно посилюють свої позиції. Group of Eight включає 7 університетів, які на позиціях 1-100, та один — на 101-150 місці, очолює її, наблизившись до статусу УЕК, The University of Melbourne (32 місце). Заклади групи користуються потужною федеральною і штатівською підтримкою і довірою, самоакредитовані (Group of Eight, 2022). Австралійське суспільство покладає на групу великі надії, що виправдовуються, її склад селективно обмежено лише третиною добірних університетів з 24 УСК країни, що дає змогу інтенсифікувати співпрацю між ними, зокрема, регулярно (п'ять раз на рік) збирається управлінський орган (Луговий, Слюсаренко, Таланова, 2022; Group of Eight (Australian universities), 2022a, 2022b).

У Німеччині, у вищій освіті якої чимало проблем, також створено асоціацію U15 (German universities). Однак, як видно з табл. 8, це асоціативне об'єднання виявляється слабким і неефективним.

Таблиця 8. Рейтингові позиції груп 15 ЗВО U15 (German universities) у 2004 і 2022 рр. за Shanghai Ranking

№	Групи	Середнє місце 2004	Середнє місце 2022	Абсолютна зміна 2022-2004	Відносна зміна 2022/2004	Діапазон місць 2004	Діапазон місць 2022
1.	1-10	111,6	153,2	41,6	1,4	51-177	57,5-250,5
2.	11-15	155,4	550,7	395,3	3,5	96,5-251,5	250,5-1001
3.	11-13	143,3	250,5	107,2	1,7	126,5-177	250,5
4.	1-15	126,2	285,7	159,5	2,3	51-251,5	57,5-1001
5.	1-13	118,9	175,7	56,8	1,5	51-177	57,5-250,5

Примітки:

1. Групи складені згідно з порядком місць університетів у Shanghai Ranking 2022 р.

2. Оскільки Humboldt University of Berlin і Free University of Berlin у рейтингу присутні у 2004 р. і відсутні в наступних роках, у таблиці також наведено групову динаміку без цих закладів.

Джерело: розраховано авторами на підставі (Shanghai Ranking, 2022; German U15, 2022; U15 (German universities), 2022).

Утворення асоціації U15 (German universities) було скоріше декларативним, ніж дієвим. Її функціонування не забезпечило успіхів членам — майже всі університети (крім двох — University of Bonn та University of Cologne) погіршили свої досягнення. Зокрема, лідер асоціації — University of Munich з 51 місця у 2004 р. перемістився на 57,5 місце у 2022 р. Першим німецьким університетом на 56 позиції у 2022 р. став Technical University of Munich, що як профільний не входить до асоціації. Країна, порівняно з 2004 р., за університетськими досягненнями опустилася з 8 (уступивши його Австралії) на 12 місце. Стагнація німецької університетської освіти не зупинена (Shanghai Ranking, 2022).

Що стосується української вищої освіти, то проблема університетського лідерства стоїть особливо гостро. Shanghai Ranking взагалі не бачить Україну в загальній (інституційній) версії серед 64 країн/територій, та в галузевій (за 54 академічними предметами) версії серед 96 країн/територій світу. Це становить загрозу національній безпеці, значно утруднює реалізацію завдань повоєнного відновлення країни на інноваційній, високоінтелектуальній і високотехнологічній основі, породжує проблеми з імплементації відкритої науки (Shanghai Ranking, 2022; Кремень (ред.), 2021; Луговий, 2021; Луговий, Слюсаренко, Таланова, 2022; Калашнікова, Оржель, 2022; Указ Президента України, 2022; План відновлення України, 2022).

Невелику кількість українських ЗВО ранжирують THE World University Rankings та QS World University Rankings. Проте і за цими менш об'єктивними (порівняно з Shanghai Ranking) рейтингами позиції вітчизняних ЗВО загалом погіршуються (див. табл. 9 і 10) (THE World University Rankings, 2023; QS World University Rankings, 2023).

Водночас з табл. 9 можна зрозуміти, що у рейтингу за 2023 р. у зоні УСК (1-500 місця) обнадійливо з'явився український заклад — Сумський державний університет (450,5 місце). Ще один заклад (Національний університет «Львівська політехніка») перебуває на 700,5 позиції, тобто в групі УСКК. З решти 8 ЗВО один зайняв 1100,5 місце, інші сім віднесені на 1350,5 позицію (THE World University Rankings, 2022).

Відповідно до табл. 10 за QS World University Rankings в Україні відсутні УСК, однак є 6 УСКК (501-1000 місця). Це — Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна (545,5 місце), Київський національний університет імені Тараса Шевченка і Національний

Таблиця 9. Рейтингові позиції українських ЗВО 2016 р. (2 заклади) і 2023 р. (10 закладів) за THE World University Rankings

№	Група	Середнє місце 2016	Середнє місце 2023	Абсолютна зміна 2023-2016	Відносна зміна 2023/2016	Діапазон місць 2016	Діапазон місць 2023
1.	10 (2)	700,5	1170,5	470,0	1,7	700,5	450,5-1350,5

Примітка: кількість ЗВО у рейтингу збільшилася через зростання з роками загальної кількості ранжированих закладів

Джерело: розраховано авторами на підставі (THE World University Rankings, 2023).

Таблиця 10. Рейтингові позиції українських ЗВО 2014 р. (3 заклади) і 2023 р. (11 закладів) за QS World University Rankings

№	Група	Середнє місце 2014	Середнє місце 2023	Абсолютна зміна 2023-2014	Відносна зміна 2023/2014	Діапазон місць 2014	Діапазон місць 2023
1.	11 (3)	590,7	920,5	329,8	1,6	445,5-701	545,5-1300,5

Примітка: Кількість ЗВО у рейтингу, зокрема, збільшилася через зростання з роками загальної кількості ранжированих закладів

Джерело: розраховано авторами на підставі (QS World University Rankings, 2023).

технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (675,5 місце), Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (725,5 місце), Національний університет «Львівська політехніка» і Сумський державний університет (900,5 місце). Інші 5 ЗВО обіймають місця QS World University Rankings 1100,5 (4) і 1300,5 (1) (QS World University Rankings, 2023).

Отже, зазначені 6 ЗВО України, що за рейтингами THE World University Rankings і QS World University Rankings посідають місця в межах 1-1000, можна взяти за основу майбутньої селективної елітної Асоціації українських університетів (АУУ) як паритетні. Це три класичних університети Києва, Сум і Харкова та три політехнічних університети Львова, Києва і Харкова. І хоча розглянуті вище асоціативні об'єднання елітних ЗВО інших країн стосуються класичних (багатопрфільних) університетів, згадані вітчизняні політехнічні заклади вже давно втратили свою виключно технічну спрямованість, відтак, можуть бути асоційовані як широкопрфільні інституції. Місією АУУ має стати просування глобальної конкурентоспроможності української вищої освіти. За прикладом інших країн, де елітні асоціювання досягли вражаючих результатів, АУУ має бути цілеспрямовано підтримана державою політично і економічно. Зокрема, вже зараз цим закладам можна надати право самоакредитації освітніх програм, розширити інші складові їх автономії, спрямувати в них левову частку фінансування університетських досліджень і розробок, визначити центрами консолідації навколо них інших ЗВО у процесі оптимізації мережі вищої освіти (Review of the Education Sector in Ukraine, 2019; Кремень (ред.), 2021; Луговий, 2021; Калашнікова, Оржель, 2022; Луговий, Слюсаренко, Таланова, 2022; План відновлення України, 2022).

Висновки

З вище викладеного можна зробити такі висновки.

1. Узагальнення даних Шанхайського рейтингу (ARWU) 2003-2022 рр., рейтингових досягнень елітних об'єднань топ-університетів США (AAU), Сполученого Королівства (Russell Group), Канади (U15 Group), Японії (RU11), Китаю (C9 League), Австралії (Group of Eight), Німеччини (U15) з урахуванням політико-економічного контексту їх функціонування дає змогу визначити чинники ефективності таких асоціативних об'єднань для забезпечення лідерства університетів-членів.
2. Найбільший синергійний ефект асоціювання досягається в невеликих об'єднаннях або їх частинах (з кількістю до 10-20 інституцій), котрі включають близькі за рейтингами заклади, які характеризуються значною (резонансною) внутрігруповою взаємодією та яким надається сильна національна підтримка.
3. Діяльність на однопорядкових рівнях складності освітніх програм та досліджень і розробок, селективна значуща співпраця за принципом «рівний з рівним» (відтак із досягненням ефекту резонансної взаємодії) слугує запорукою успішного колективного

просування до топ-рівнів досконалості всіх учасників взаємодії. В іншому разі формальне об'єднання або занепадає, або зазнає неформального внутрішнього розшарування (диференціації) на більш однорідні за складністю діяльності групи, не всі з яких витримують конкурентну боротьбу за лідерство та здатність повною мірою користуватися перевагами формально відкритої науки через фактичну її закритість у частині складних знань для недостатньо спроможних університетів.

4. Альтернативою селективного (вибіркового) асоціативного єднання університетів у межах країни може бути їх безпосереднє організаційне укрупнення за системної державної підтримки для перетворення в потужні університетські центри, як це здійснено у Франції, або сильна національна політика розвитку флагманських університетів, як у Швейцарії.
5. Сформульовано науково обґрунтовані практичні рекомендації щодо створення вітчизняної елітної Асоціації українських університетів (АУУ) та стратегії їх укрупнення з метою подолання зростаючого глобального відставання вищої освіти України, що особливо актуально в умовах специфіки відкритої науки та повоєнного відновлення країни на інноваційній, високоінтелектуальній і високотехнологічній основі.
6. У подальшому важливо дослідити ефективність для розвитку закладів вищої освіти їх профільних елітних асоціативних об'єднань, зокрема технічних, медичних інших профілів.

Бібліографічні посилання

- Кабінет Міністрів України. (2018). Про затвердження переліку світових рейтингів університетів для визначення особливої категорії іноземців та осіб без громадянства, які претендують на працевлаштування в Україні (154-р). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/154-2018-%D1%80>.
- Калашнікова, С., & Оржель, О. (2022). Оптимізація мережі закладів вищої освіти: теоретичні особливості та практичні рекомендації. *International Scientific Journal of Universities and Leadership*, 13, 89-129. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2022-13-89-129>
- Кремень, В. (ред.). (2021). *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні*. <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>
- Луговий, В. І. (2021). Розділ 1. Загальне і особливе в інтеграції освітньої і дослідницької діяльності університетів в умовах відкритої науки: теоретичне обґрунтування й передбачення тенденцій і механізм. *Теоретичні основи підвищення дослідницької спроможності університетів України у контексті імплементації концепції «Відкрита наука»*: препринт / ред. В. Лугового, О. Петрове. <https://doi.org/10.31874/978-617-7644-53-7-2021>
- Луговий, В., Слюсаренко, О., & Таланова, Ж. (2022). Концентрація та комунікація в моделі і стратегії розвитку університетів-лідерів. *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»*, 13, 5-25. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2022-13-5-25>
- План відновлення України. (2022). URL: <https://recovery.gov.ua/>
- Спілка ректорів закладів вищої освіти України (2022). <https://zvo.knu.ua/>
- Указ Президента України. (2022). Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/2022#Text>
- Association of American Universities. (2022a). <https://www.aau.edu/>
- Association of American Universities. (2022b). https://en.wikipedia.org/wiki/Association_of_American_Univerisities
- About C9 League. (2022). <http://www.c9league.com/China-ivy-league>
- C9 League. (2022). https://en.wikipedia.org/wiki/C9_League
- EUA. European University Association. (2022). <https://eua.eu/>
- German U15. (2022). <https://www.german-u15.de/en/index.html>
- Group of Eight (Australian universities). (2022a). <https://go8.edu.au/>
- Group of Eight (Australian universities). (2022b). [https://en.wikipedia.org/wiki/Group_of_Eight_\(Australian_universities\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Group_of_Eight_(Australian_universities))
- Matsuo S. (2018). The Designated National University programme in Japan. <https://qs-gen.com/the-designated-national-university-programme-in-japan-2/>
- Most Current Digest Tables. (2022). https://nces.ed.gov/programs/digest/current_tables.asp
- QS World University Rankings. (2023). <https://www.topuniversities.com/qs-world-university-rankings>
- Race Across the Alps. (2022). <https://raceacrossthealps.com/de>
- Review of the Education Sector in Ukraine. Moving towards Effectiveness, Equity and Efficiency (RESUME3). Overview. World Bank Group. (2019). <http://documents.worldbank.org/curated/en/360951568662377063/pdf/Overview.pdf>
- RU11. (2022a). <http://www.ru11.jp/eng/index.html>
- RU11. (2022b). <https://en.wikipedia.org/wiki/RU11>
- Russell Group. (2022a). <https://russellgroup.ac.uk/about/our-universities/>

- Russell Group. (2022b). https://en.wikipedia.org/wiki/Russell_Group
- Salmi, J. (2009). The Challenge of Establishing the World Class Universities. The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. <https://doi.org/10.1596/978-0-8213-7865-6>
- Shanghai Ranking. (2022). <https://www.shanghairanking.com/>
- Swiss University Conference. (2022). https://en.wikipedia.org/wiki/Swiss_University_Conference
- The Carnegie classification of Institutions of Higher Education. (2022). 2021 Update — Facts & Figures. <https://carnegieclassifications.iu.edu/downloads/CCIHE2021-FactsFigures.pdf>
- THE World University Rankings. (2023). <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2023/world-ranking>
- U15 (German universities). (2022). [https://en.wikipedia.org/wiki/U15_\(German_universities\)](https://en.wikipedia.org/wiki/U15_(German_universities))
- U15 Group of Canadian Research Universities. (2022a). <https://u15.ca/>
- U15 Group of Canadian Research Universities. (2022b). https://en.wikipedia.org/wiki/U15_Group_of_Canadian_Research_Universities
- University Quality Indicators: A Critical Assessment: Study. (2015). http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/563377/IPOL_STU%282015%29563377_EN.pdf

References (Translated and Transliterated)

- Kabinet Ministriv Ukrainy. (2018). Pro zatverdzhennia pereliku svitovykh reitynhiv universytetiv dlia vyznachennia osoblyvoi katehorii inozemtsiv ta osib bez hromadianstva, yaki pretenduiut na pratsevashtuvannia v Ukraini [On approval of the list of world rankings of universities to determine the special category of foreigners and stateless persons applying for employment in Ukraine] (154-p). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/154-2018-%D1%80> (in Ukrainian).
- Kalashnikova, S., & Orzhel, O. (2022). Optymizatsiia merezhi zakladiv vyshchoi osvity: teoretychni osoblyvosti ta praktychni rekomendatsii [Optimisation of the Network of Higher Education Institutions: Theoretical Features and Practical]. Recommendations. *International Scientific Journal of Universities and Leadership*, 13, 89-129. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2022-13-89-129> (in Ukrainian).
- Kremen, V. (red.). (2021). *Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini [National report on the state and prospects of education development in Ukraine]*. <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>. (in Ukrainian).
- Luhovyi, V. I. (2021). Rozdil 1. Zahalne i osoblyve v intehratsii osvitnoi i doslidnytskoi diialnosti universytetiv v umovakh vidkrytoi nauky: teoretychne obgruntuvannia y peredbachennia tendentsii i mekhanizm [Chapter 1. General and special in the integration of educational and research activities of universities in the conditions of open science: theoretical justification and prediction of trends and mechanisms]. *Teoretychni osnovy pidvyshchennia doslidnytskoi spromozhnosti universytetiv Ukrainy u konteksti implementatsii kontseptsii «Vidkryta nauka»: prepynt / red. V. Luhovoho, O. Petroie*. <https://doi.org/10.31874/978-617-7644-53-7-2021> (in Ukrainian)
- Luhovyi, V., Sliusarenko, O., & Talanova, ZH. (2022). Kontsentratsiia ta komunikatsiia v modeli i stratehii rozvytku universytetiv-lideriv [Concentration and communication in the model and strategy of leading universities development]. *Mizhnarodnyi naukovi zhurnal «Universytety i liderstvo»*, 1., 5-25 <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2022-13-5-25> (in Ukrainian)
- Plan vidnovlennia Ukrainy [Ukraine recovery plan]. (2022). URL: <https://recovery.gov.ua/> (in Ukrainian)
- Spilka rektoriv zakladiv vyshchoi osvity Ukrainy [Union of Rectors of Higher Education Institutions of Ukraine]. (2022). <https://zvo.knu.ua/> (in Ukrainian)
- Ukaz Prezydenta Ukrainy. (2022). Pytannia Natsionalnoi rady z vidnovlennia Ukrainy vid naslidkiv viiny [The issue of the National Council for the Recovery of Ukraine from the Consequences of the War]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/2022#Text> (in Ukrainian)
- Association of American Universities. (2022a). <https://www.aau.edu/>
- Association of American Universities. (2022b). https://en.wikipedia.org/wiki/Association_of_American_Universities
- About C9 League. (2022). <http://www.c9league.com/China-ivy-league>
- C9 League. (2022). https://en.wikipedia.org/wiki/C9_League
- EUA. European University Association. (2022). <https://eua.eu/>
- German U15. (2022). <https://www.german-u15.de/en/index.html>
- Group of Eight (Australian universities). (2022a). <https://go8.edu.au/>
- Group of Eight (Australian universities). (2022b). [https://en.wikipedia.org/wiki/Group_of_Eight_\(Australian_universities\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Group_of_Eight_(Australian_universities))
- Matsuo S. (2018). The Designated National University programme in Japan. <https://qs-gen.com/the-designated-national-university-programme-in-japan-2/>
- Most Current Digest Tables. (2022). https://nces.ed.gov/programs/digest/current_tables.asp
- QS World University Rankings. (2022). <https://www.topuniversities.com/qs-world-university-rankings>
- Race Across the Alps. (2023). <https://raceacrossthealps.com/de>
- Review of the Education Sector in Ukraine. Moving towards Effectiveness, Equity and Efficiency (RESUME3). Overview. World Bank Group. (2019). <http://documents.worldbank.org/curated/en/360951568662377063/pdf/Overview.pdf>

- RU11. (2022a). <http://www.ru11.jp/eng/index.html>
- RU11. (2022b). <https://en.wikipedia.org/wiki/RU11>
- Russell Group. (2022a). <https://russellgroup.ac.uk/about/our-universities/>
- Russell Group. (2022b). https://en.wikipedia.org/wiki/Russell_Group
- Salmi, J. (2009). The Challenge of Establishing the World Class Universities. The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. <https://doi.org/10.1596/978-0-8213-7865-6>
- Shanghai Ranking. (2022). <https://www.shanghairanking.com/>
- Swiss University Conference. (2022). https://en.wikipedia.org/wiki/Swiss_University_Conference
- The Carnegie classification of Institutions of Higher Education. (2022). 2021 Update — Facts & Figures. <https://carnegieclassifications.iu.edu/downloads/CCIHE2021-FactsFigures.pdf>
- THE World University Rankings. (2023). <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2023/world-ranking>
- U15 (German universities). (2022). [https://en.wikipedia.org/wiki/U15_\(German_universities\)](https://en.wikipedia.org/wiki/U15_(German_universities))
- U15 Group of Canadian Research Universities. (2022a). <https://u15.ca/>
- U15 Group of Canadian Research Universities. (2022b). https://en.wikipedia.org/wiki/U15_Group_of_Canadian_Research_Universities
- University Quality Indicators: A Critical Assessment: Study. (2015). http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/563377/IPOL_STU%282015%29563377_EN.pdf

Відомості про авторів

Володимир Луговий, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, перший віце-президент Національної академії педагогічних наук України, головний науковий співробітник відділу дослідницької діяльності університетів Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна, luhovyi@ukr.net

Олена Слюсаренко, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, перший заступник директора Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна, o.slyusarenko@ihed.org.ua

Жаннета Таланова, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, доцент, головний науковий співробітник відділу забезпечення якості вищої освіти Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, експерт з аналітичних питань Національного Еразмус+ офісу в Україні, м. Київ, Україна, z.talanova@ihed.org.ua

Інформація про наукове періодичне видання

Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство» (International Scientific Journal of Universities and Leadership) внесено до категорії «Б» Переліку наукових фахових видань України за спеціальністю «011 Освітні, педагогічні науки» відповідно до наказу МОН України від 17 березня 2020 р. № 409.

Науковий журнал представлено у таких базах даних, реєстрах і пошукових системах: Crossref, Наукова періодика України (Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського), Directory of Open Access Journals (DOAJ), Educational Research Abstracts Online (ERA), European Reference Index for the Humanities and Social Sciences (ERIH PLUS), The Central European Journal of Social Sciences and Humanities (CEJSH), Library of Science (University of Warsaw), Index Copernicus International тощо.

RESEARCH ARTICLE

Complex Activity & Selective Associativity: the Effectiveness of Elite University Association

Volodymyr Lugovyi^{1,2*}, Olena Slyusarenko², Zhanneta Talanova^{2,3}

¹National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

²Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

³National Erasmus+ Office Ukraine, Kyiv, Ukraine

*luhovyi@ukr.net

Abstract

In the article, based on data from the Shanghai Ranking (ARWU) 2003-2022, ranking achievements of elite associations of top universities in the USA (AAU), the United Kingdom (Russell Group), Canada (U15 Group), Japan (RU11), China (C9 League), Australia (Group of Eight), Germany (U15), taking into account the political and economic context of their functioning, the factors of the effectiveness of such associations are determined to ensure the leadership of member universities. It has been found that the greatest synergistic effect of association is achieved in small associations or their parts (with the number of up to 10-20 institutions), which include institutions close in terms of ratings, which are characterized by significant (resonant) intragroup interaction and which are provided with strong national support. Activities at the same level of complexity of educational programs and research and development, selective significant cooperation on the principle of "equal to equal" (thus achieving the effect of resonant interaction) serve as a guarantee of successful collective advancement to the top levels of excellence of all participants of the interaction. Otherwise, the formal association either declines or undergoes informal internal stratification (differentiation) into groups more homogeneous in complexity of activity, not all of which can withstand the competitive struggle for leadership and the ability to fully use the advantages of formally open science due to its actual closedness in part complex knowledge for insufficiently capable universities. An alternative to the selective associative union of universities withing the country can be their direct organizational consolidation with systematic state support to transform into powerful university centers, as is done in France, or a strong national policy for the development of flagship universities, as in Switzerland. Scientifically based practical recommendations on the creation of a domestic elite Association of Ukrainian Universities (AUU) and the strategy of their consolidation are formulated in order to overcome the growing global backwardness of higher education of Ukraine, which is especially relevant in the conditions of the specifics of open science and the post-war recovery of the country on an innovative, high-intellectual, and high-tech basis.

Keywords:

complex activity, selective association, effectiveness of association, actual closure of formally open complex science, post-war recovery, Ukraine

Language:

Ukrainian

Citation:

Lugovyi, V., Slyusarenko, O., & Talanova, Zh. (2022). Complex Activity & Selective Associativity: the Effectiveness of Elite University Association. *International Scientific Journal of Universities and Leadership*, 14, 64-80. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2022-14-64-80> (in Ukrainian)

Author details

Volodymyr Lugovyi, Doctor of Sciences (Dr. Hab.) in Education, Professor, Full Member (Academician) of NAES of Ukraine, First Vice-President, National Academy of Educational Sciences of Ukraine; Chief Researcher of the Research Activities of Universities Department, Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine, luhovyi@ukr.net

Olena Slyusarenko, Doctor of Sciences (Dr. Hab.) in Education, Senior Researcher, First Deputy Director, Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine, o.slyusarenko@ihed.org.ua

Zhanneta Talanova, Doctor of Sciences (Dr. Hab.) in Education, Senior Researcher, Associated Professor, Chief Researcher of the Higher Education Quality Assurance Department of the Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine; Expert on Analytical Issues of the National Erasmus+ Office Ukraine, Kyiv, Ukraine, z.talanova@ihed.org.ua